

Особливості підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах

Сват'єв А.В., Власова Г.С.

Запорізький національний університет

Анотація:

З'ясовано особливості та проблеми підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах. Підготовка майбутніх фахівців даного напрямку усе ще не відповідає сучасним вимогам. Вони повинні враховуватися при організації навчального процесу. Показано особливості підготовки майбутнього тренера викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах. Вони ґрунтуються на комплексному підході до визначення й відновлення змісту, застосуванню методів, форм і засобів навчання. Все це сприяє підвищенню ефективності навчального процесу.

Сват'єв А.В., Власова А.С. Особенности подготовки будущего тренера-преподавателя к профессиональной деятельности в высших учебных заведениях. В статье на основе теоретического анализа литературы и анкетирования студентов высших учебных заведений определены особенности и проблемы подготовки будущего тренера-преподавателя к профессиональной деятельности в высших учебных заведениях. Подготовка будущих специалистов данного направления все еще не отвечает современным требованиям. Они должны учитываться при организации учебного процесса. Показаны особенности подготовки будущего тренера преподавателя к профессиональной деятельности в высших учебных заведениях. Они основываются на комплексном подходе к определению и обновлению содержания, применение методов, форм и средств обучения. Все это оказывает содействие повышению эффективности учебного процесса.

Svatyev A.V., Vlasova A.S. Features of preparation of future trainer-teacher to professional activity in higher educational establishments. In the article on the basis of theoretical analysis of literature and questionnaire of students of higher educational establishments features and problems of preparation of future trainer-teacher are found out to professional activity in higher educational establishments. Preparation of the future experts of the given direction still does not meet the modern demands. They should be taken into account at organization of educational process. Features of preparation of the future trainer of the teacher to professional work in higher educational establishments are exhibited. They are based to package approach to determining and renovation of the contents, application of methods, forms and training tools. All this assists increase of efficiency of educational process.

Ключові слова:

підготовка, майбутній тренер-викладач, професійна діяльність.

подготовка, будущий тренер-преподаватель, профессиональная деятельность.

preparation, future trainer-teacher, professional activity.

Вступ.

Зміни, що відбуваються в українському суспільстві у сучасний період, розбудова держави, процеси глобалізації та інтеграції в європейську спільноту, визначили нові орієнтири щодо організації професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах України відповідно до європейських стандартів підготовки кваліфікованих фахівців усіх галузей господарства.

Основними умовами, які нині визначають напрями модернізації сучасної української освіти, є спрямування на розвиток творчого самостійного мислення студентів, їх професійних здібностей до майбутньої професійної діяльності, завдяки акцентуванню на творчу самостійну працю й підвищення активності у навчанні, використання активних методів у процесі навчання з метою ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців. Все це також стосується процесу підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах. Сприяє цим процесам прийняття останніми роками нормативно-правових документів [1, 2, 3].

Різні аспекти організації процесу професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах стали предметом дослідження багатьох науковців: професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика (Р.П.Карпюк); професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів (Т.І.Коваль); теоретико-методологічні й організаційні основи формування фізичної культури студентів (Л.І.Лубишева);

індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя (О.М.Пехота); саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів (Н.І.Пов'якель); професійна підготовка учителів фізичної культури на основі культурологічного підходу (Ф.І.Собянін); професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) (Л.П.Сущенко); психологічні особливості професійної підготовки студентів до майбутньої спортивно-педагогічної діяльності (О.П.Федик); теоретичні основи професійної підготовки учителя (Н.Д.Хмель) та ін.

Разом з тим, поза увагою досліджень залишаються проблеми підвищення якості навчального процесу та особливості підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Робота виконана відповідно до плану НДР Запорізького національного університету.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Визначені аспекти означеної проблеми окреслюють *мету статті*, яка полягає у з'ясуванні особливостей підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Основні завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури щодо з'ясування особливостей підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах.
2. Провести анкетування студентів вищих навчальних закладів України для з'ясування особливостей під-

готовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.

Результати дослідження.

Проведений нами теоретичний аналіз наукових джерел засвідчив актуальність проблеми підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності як у теоретичному, так і у практичному аспектах. Нами з'ясовано, що зусилля науковців, роботи яких присвячено дослідженню питань, пов'язаних з означеною проблемою, спрямовані на обґрунтування та оновлення змісту, форм, методів, засобів та організаційно-педагогічних умов, які повинні забезпечити ефективність професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття “підготовка” тлумачиться як “запас знань, навичок, досвід та ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності [4]”.

Досліджуючи сутність поняття “професійна підготовка”, Л.П.Сущенко зазначає, що “у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту особистісний підхід доцільно розглядати як один із важливих наукових принципів, що забезпечує розуміння, пізнання, розвиток та самореалізацію особистості майбутнього фахівця в її цілісності та гармонійності [9, с. 21]”.

Учені Г.І. Хозіянова, Н.В. Кузьміної, Л.С. Варфоломеевої вважають, що такими самостійними рішеннями, які повинен приймати майбутній фахівець, мають бути: вибір професії на основі самосвідомості творчого потенціалу; вибір вищого навчального закладу, у якому можна одержати певну професію; вибір індивідуальної системи діяльності, пов'язаної з усвідомленням перспектив та можливостей самореалізації творчого потенціалу у творчій діяльності [10, с. 9]. Ми підтримуємо твердження вчених про те, що початок професійної діяльності майбутніх фахівців пов'язаний з розвитком у студентів здатності бути суб'єктом майбутньої професійної діяльності; здатності приймати самостійні рішення, які забезпечать шлях до творчого ставлення до діяльності.

За ствердженням науковців Н.Зволинської та В.Маслова, провідною тенденцією розвитку професійної освіти, яка повинна впливати на усі складові змісту підготовки фахівця – на визначення мети, планування, наповнення програм, на методи і засоби навчання, поведінки суб'єктів освітнього процесу, на оцінку рівня готовності до діяльності – необхідно

визначити посилення особистісної функції поряд з традиційно основною – соціальною функцією змісту навчання [5, с. 482].

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури та власного досвіду, ми з'ясували, що особливості організації професійної підготовки майбутнього тренера-викладача полягають у тому, що формування змісту, підбір методів, форм та засобів підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності повинно враховувати певні вимоги. Основними чинниками, які мають враховуватися при організації процесу підготовки майбутнього тренера-викладача у вищих навчальних закладах, нами визначено: системний підхід до організації навчального процесу; професійна спрямованість дисциплін професійної підготовки; відповідність змісту меті і завданням професійної підготовки майбутнього тренера-викладача; відповідність навчально-методичного матеріалу тенденціям розвитку професійної діяльності майбутнього тренера-викладача згідно соціально-економічного розвитку суспільства; раціональний добір дисциплін відповідно до професійної діяльності майбутнього тренера-викладача.

З метою з'ясування особливостей підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах, нами було проведено дослідження студентів за спеціально розробленою анкетною. У анкетуванні брали участь 168 респондентів вищих навчальних закладів України, зокрема 77 студентів Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (НПУ імені М.П.Драгоманова), 43 студента Львівського державного університету фізичної культури (ЛДУФК), 48 студентів Вінницького державного педагогічного університету (ВДПУ).

Аналіз результатів відповідей на запитання анкети “Чи вважаєте Ви за необхідне здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності?”, наведених в таблиці 1, свідчить, що вважають необхідним здійснювати підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності у вищих навчальних закладах України 90% студентів, частково вважають необхідним 8,3% студентів, не вважають необхідним 0,43% студентів, важко було відповісти 1,55% респондентів (рис. 1). Вважають необхідним здійснювати підготовку 89,61% студентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 83,72% студентів ЛДУФК, 95,83%

Відповіді респондентів	Загальний показник	Вищий навчальний заклад		
		НПУ імені М.П.Драгоманова 77 чол.	ЛДУФК 43 чол.	ВДПУ 48 чол.
Так, вважаю	90	89,61	83,72	95,83
Частково	8,3	9,09	11,63	4,17
Ні, не вважаю	0,43	1,3	0	0
Важко відповісти	1,55	0	4,65	0

респондентів ВДПУ. Частково вважають 9,09% респондентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 11,63% студентів ЛДУФК та 4,17% студентів ВДПУ. Не вважають необхідним здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності 1,3% студентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 0% студентів ЛДУФК, 0% респондентів ВДПУ. Важко було відповісти на це питання 0% студентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 4,65% студентів ЛДУФК та 0% респондентів ВДПУ.

Отже, на підставі результатів анкетування з'ясовано, що найвищий показник серед студентів, які вважають необхідним здійснювати підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності у вищих навчальних закладах України, має Вінницький державний педагогічний університет (відповідно

– 95,83% студентів), що на 5,83% перевищує середній показник опитаних респондентів.

На основі аналізу результатів відповідей на друге запитання анкети “Наскільки Ви особисто підготовлені для діяльності у якості тренера-викладача?”, нами встановлено, що із 168 студентів вищих навчальних закладів, вважають себе повністю особисто підготовленими для діяльності у якості тренера-викладача 11,48% студентів, вважають себе частково підготовленими 66,28% студентів, не вважають себе підготовленими 8,13% студентів, важко відповісти було 14,1% респондентів. Вважають себе повністю особисто підготовленими 5,19% студентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 20,93% респондентів ЛДУФК та 8,33% студентів ВДПУ, що вдало демонструє рисунок 2.

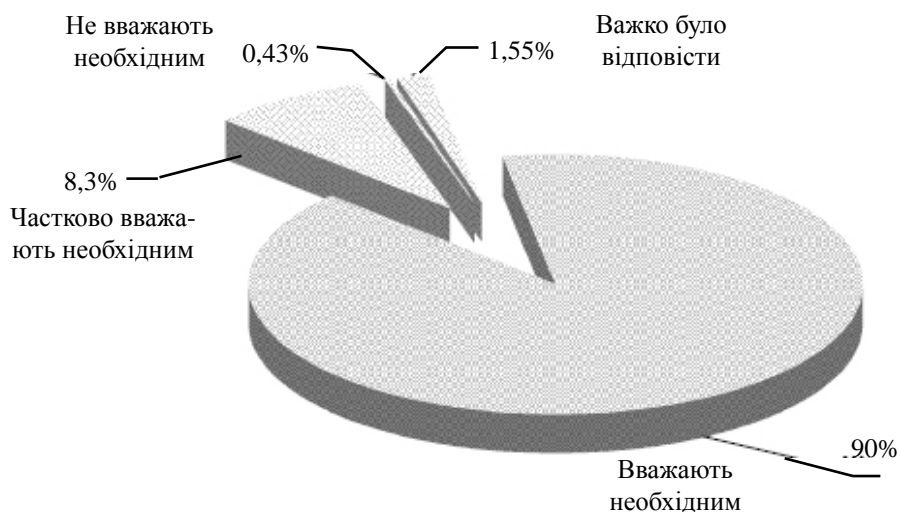

Рис. 1. Розподіл студентів, опитаних щодо необхідності здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності (%)

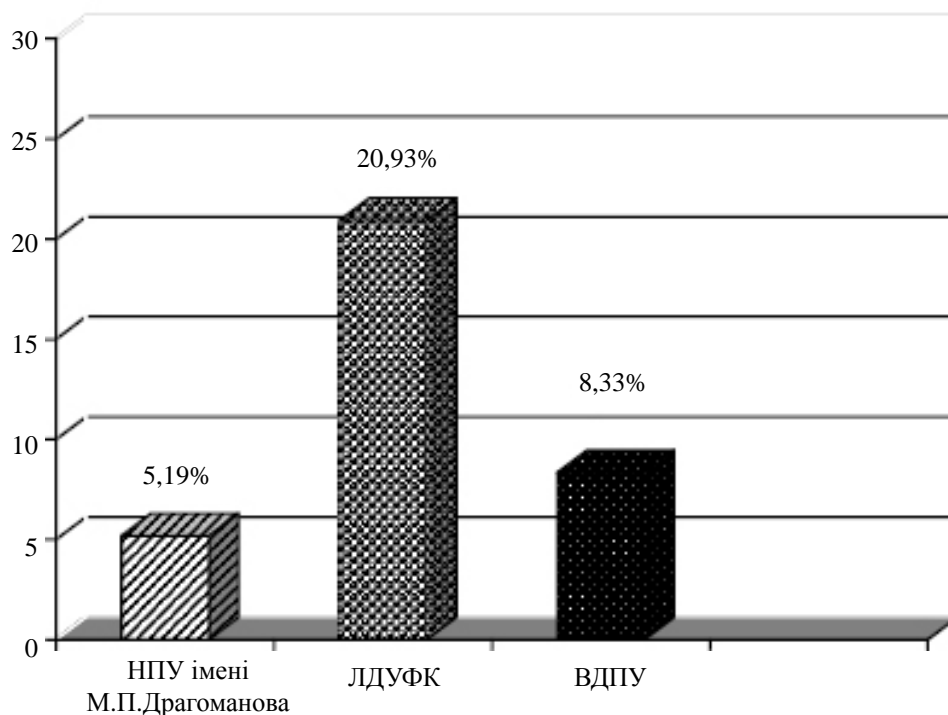

Рис. 2. Розподіл студентів, опитаних, наскільки вони повністю особисто підготовлені для діяльності у якості тренера-викладача (%)

Частково підготовленими для діяльності у якості тренера-викладача вважають себе 74,03% студентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 58,14% студентів ЛДУФК та 66,67% опитаних студентів ВДПУ. Вважають себе не підготовленими для діяльності у якості тренера-викладача 2,6% опитаних студентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 9,3% респондентів ЛДУФК та 12,5% студентів ВДПУ. Важко було відповісти на це питання 18,18% студентів НПУ імені М.П.Драгоманова, 11,63% студентів ЛДУФК та 12,5% респондентів ВДПУ.

Опитування показало, що найвищий показник серед студентів, які особисто підготовлені для діяльності у якості тренера-викладача, має Львівський державний університет фізичної культури (відповідно – 20,93% студентів), що на 9,45% перевищує середній показник опитаних респондентів.

Отже, результати здійсненого нами анкетування студентів вищих навчальних закладів засвідчили, що незначна кількість студентів вважає себе повністю особисто підготовленими для діяльності у якості тренера-викладача (відповідно 11,48% студентів). У той же час переважна, а саме 90% студентів, згідно їх відповідей, вважають необхідним здійснювати підготовку майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності у вищих навчальних закладах України.

Висновки.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури і проведеного анкетування студентів вищих навчальних закладів України щодо з'ясування особливостей організації підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах, нами визначено, що сучасна підготовка майбутніх фахівців даного напрямку все ще не відповідає вимогам, які мають враховуватися при організації цього процесу. Так, залишаються нерозв'язаними питання забезпечення відповідності змісту і способів організації навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів особливостям та тенденціям майбутньої професійної діяльності згідно сучасних соціально-економічних умов країни. З'ясовано, що особливості підготовки майбутнього

тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах полягають у тому, що дана система повинна ґрунтуватися на комплексному підході до визначення й оновлення змісту, застосування методів, форм і засобів навчання, що сприяє підвищенню ефективності означеного процесу.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні інших аспектів процесу підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Література

1. Закон України "Про вищу освіту": Закон від 17 січня 2002 року №2984-III // Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів (станом на 01.02.2003 р.). – Харків : Гриф, 2003. – С. 37-95.
2. Закон України "Про освіту" // Освіта України. Нормативно-правові документи. – К. : Міленіум, 2001. – С. 32.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – 24 квіт.-1 трав. (№ 26). – С. 2-4.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. Ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
5. Зволинская Н. Тенденции развития содержания профессионального физкультурного образования в социокультурном контексте / Зволинская Н., Маслов В. // Человек в мире спорта: Новые идеи, технологии, перспективы : Тез. докл. Междунар. Конгр. – М.: 1998. – Т. 2. – С. 482-483.
6. Карпюк Р.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика [монографія] / Карпюк Роман Петрович. – Луцьк: ВАТ "Волинська обласна друкарня", 2008. – 504 с.
7. Лубышева Л.И. Теоретико-методологические и организационные основы формирования физической культуры студентов: автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Л.И.Лубышева – М., 1992. – 58 с.
8. Пов'якель Н.І. Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів: автореф. дис. ... докт. психол. наук: 19.00.07 / Пов'якель Надія Іванівна; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2004. – 40 с.
9. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) / Сущенко Людмила Петрівна; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 2003. – 442 с. : іл.
10. Хозяинов Г.И. Акмеология физической культуры и спорта : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений, обучающихся по специальности 022300-Физ. культура и спорт / Г.И.Хозяинов, Н.В.Кузьмина, Л.Е.Варфоломеева. – М. : Академия, 2005. – 203, [1] с. : табл. – (Высшее профессиональное образование. Физическая культура и спорт).

Надійшла до редакції 24.09.2009р.
Святєв Андрій Вячеславович
Власова Ганна Сергіївна
dgizfvs-nayka@mail.ru